

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

УДК 316.1

С. Є. ПАРХОМЕНКО

СОЦІОЛОГІЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАКТИК У ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Статтю присвячено проблемі співвідношення формально-правових та соціально-моральних складових у реалізації корупційних практик як інструментів соціальних взаємодій в українському суспільстві.

Ключові слова: корупція, корупційні практики, право, соціальна мораль, соціологія права, соціологія моралі.

Корупційні є виступають істотною проблемою українського суспільства від часів здобуття Україною державної незалежності. Таке соціальне явище, як корупція, є тісно пов'язаним із правовою системою, оскільки саме в правовій системі створюються передумови для різноманітних зловживань владою та повноваженнями. Водночас проблема корупції є не тільки правовою, а й тісно пов'язана із соціальною мораллю, яка виступає соціально-нормативною системою вищого рівня регуляції щодо права. З юридичного погляду така постановка проблеми викликає певне непорозуміння; мовляв, яким це чином мораль може стояти над правом. Адже і науковці, і будь-які інші дослідники звикли вважати, що право поширюється на все населення країни та, на відміну від моралі, є чітко формалізованим і деталізованим корпусом соціальних норм. Яким же чином воно може бути підпорядкованим праву? У соціальних практиках усе виявляється навпаки; щодо права, в якому реалізується об'єктивований соціальний контроль, мораль являє собою інтерналізований соціальний контроль, а від останнього залежить значно більше, ніж від просто зовнішнього регулювання соціальної поведінки.

Точкою відліку формування чинного законодавства про корупцію в Україні можна вважати 07.04.2011 р., коли Верховною Радою України було прийнято базовий законодавчий акт у сфері запобігання і протидії корупції – Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції”, в цій редакції закон діє з 11.08.2013 р., одночасно з прийняттям вищезгаданого закону 07.04.2011 р. було прийнято закон, яким внесено зміни до законів та кодексів, що встановлюють відповідальність за вчинення корупційних правопорушень, разом ці закони набрали чинності 01.07.2011 р. [5] Прийняття пакета антикорупційних законів є одним з етапів адаптації українського законодавства до європейських стандартів у сфері запобігання й протидії корупції. Важливим чинником, який стимулював Верховну Раду до прийняття пакета

антикорупційних законів, стали значні масштаби корупції в українській державі, які не лише підривають довіру людей до державного апарату загалом, а й становить пряму загрозу національній безпеці.

Метою статті є визначення ролі й місця корупційних практик у соціальній системі в Україні.

Завданнями статті, у зв'язку з вищезазначеним, є:

- визначення феномена корупції в його типологічному вимірі;
- наведення характеристики окремих різновидів корупційних практик в правоохоронних органах із супутнім аналізом їх соціально-правових та соціально-моральних чинників.

Статтю присвячено проблемі співвідношення формально-правових та соціально-моральних складових у реалізації корупційних практик у правоохоронних органах.

Корупційні практики як предмет соціологічного дослідження було конституційовано як у структурно-функціоналістській, так і в конфліктуалістській парадигмі.

Так, Р. Мертон, використовуючи висунуте Е. Дюркгеймом поняття “аномія” (стан суспільства, коли старі норми й цінності вже не відповідають реальним відносинам, а нові ще не затвердилися), причиною поведінки, яка відхиляється від соціальних норм, вважає неузгодженість між цілями, висунутими суспільством, і засобами, що воно пропонує для їхнього досягнення [9].

Із цього визначення випливає, що корупційні практики виникають через розузгодженість цілей, досягнення яких мало б виступати благом для того чи іншого суб'єкта, та неспівмірні засоби, запропоновані для досягнення цих цілей. Наприклад, посадова особа має діяти на своєму службовому місці в інтересах громадян; проте, досягнення цієї мети (діяльність на користь громадян) є неспівмірною щодо засобів, наданих посадовій особі суспільством (відсутність належної оргтехніки, інтелектуального капіталу, морально-цензурних обмежень тощо).

Інший напрям дослідження корупційних практик склався в межах парадигми конфліктуалізму. Відповідно до цієї точки зору, культурні зразки девіантної поведінки засновані на нормах іншої культури, яка є альтернативою щодо домінантної культури суспільства. Наприклад, злочинця розглядають як носія певної субкультури, конфліктної стосовно панівного в цьому суспільстві типу культури. При цьому злочинну субкультуру можна розглядати як джерело корупції щодо норм, які інституційовані в домінантній культурі.

У російській соціології становить інтерес позиція Я. Гілінського, що вважає джерелом девіації наявність у суспільстві соціальної нерівності, високої міри розбіжностей у можливостях задоволення потреб для різних соціальних груп. Таким чином, автор доводить, що нерівність у структурі різних видів капіталу призводить до нерівності в задоволенні потреб, що, у свою чергу, формує залежність однієї (ресурсодефіцитної) групи від іншої, яка володіє певним різновидом капіталу (фінансовим, освітнім, майновим тощо). Ідеться про те, що не сама по собі нерівність породжує корупцію, а

відсутність транспарентних норм конверсії капіталу, за умови якого ситуація незадоволеності потреб стає фатальною [10].

Кожна з позицій має право на існування, тому що дає зріз реально діючих суспільних відносин. Водночас їхніх авторів поєднує прагнення знайти єдине джерело причинності для різних форм девіацій.

Загальною закономірністю корупції як різновиду девіантної поведінки є факт щодо стійкого взаємозв'язку між різними формами корупційних практик. Ці взаємозв'язки можуть мати вигляд індукції декількох форм соціальної патології, коли одне явище підсилює інше. Наприклад, хабарництво, імовірно, сприяє посиленню морального розкладу з посиленням схильності до інших девіацій. В інших випадках залежність між одними та іншими корупційними практиками буває зворотною: так, якщо в суспільстві поширюються корупційні практики, пов'язані з педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах, то останнє може мати наслідком скорочення кількісних виявів корупції на ринку праці (через зменшення рівня довіри до дипломів окремих ВНЗ) [9].

Характерними ознаками девіантної поведінки, на думку О. Змановської, є:

- багаторазові, тривалі порушення не будь-яких, а найважливіших норм для певного суспільства на цей час;
- поведінка зумовлена загальною спрямованістю особистості, а не є наслідком кризової, нестандартної ситуації;
- поведінка супроводжується різноманітними проявами соціальної дезадаптації, викликає негативну оцінку з боку інших людей;
- поведінка не ототожнюється з психічними захворюваннями чи патопсихологічними станами, хоча за певних умов може набувати патологічних форм (алкоголізм, наркоманія тощо);
- результатом поведінки є заподіяння реальної шкоди самій особистості чи оточенню;
- має виразну індивідуальну, вікову та статеву своєрідність [8].

Значна кількість авторів публікацій у періодичних виданнях, які досліджують проблематику корупційних практик, сходяться на думці про те, що проблема корупції в Україні набула такого розмаху, що загрожує національній безпеці держави. Так, Б. Бачинський [7] у своїй статті зазначає, що хабарництво й корупція пронизують наскрізь усе українське суспільство. І немає людини, яка хоч би раз не зіткнулася із цим процесом або не взяла в ньому участі. На цьому наголошує й автор статті “Хабарництво в Україні – необхідність чи стиль життя?” [1]. За результатами щомісячного опитування, проведеного компанією TNS в Україні, стало відомо, що за останній рік майже 20% українців займались хабарництвом. У ході досліджень було опитано 1200 респондентів, вік яких становив від 16 до 75 років. Виявлено, що 71% опитаних заявили, що вони не давали хабарі, ще 3,8% вагалися, а 6,2% взагалі не хотіли відповідати.

Водночас 77,6% респондентів визнають необхідність давання хабара. З цієї кількості опитаних 28,2% переконані, що в Україні без хабара не

обійтися, 24,3% вважають, що вони необхідні лише в деяких випадках, а 25,1% респондентів кажуть, що іноді хабара можна уникнути.

На загрозованих масштабах акцентує увагу й автор roman_mі [3] у своїй статті “Ринок корупції”, в якій дає таку класифікацію корупційним діянням в Україні:

1. Побутова корупція – це корупція, з якою стикається кожен пересічний громадянин держави Україна в повсякденному житті.

2. Бізнесова корупція – корупція у відносинах підприємств між собою та у відносинах підприємств із державою.

3. Державна корупція – найвищий рівень корупції, який виявляється в зловживанні владою, бездіяльності чиновників та лобюванні інтересів певних структур в органах державної влади, тощо.

Roman_mі [3] у своїй статті не лише систематизує “ринок корупції” в Україні за напрямками, а й наводить орієнтовні умовні обсяги “ринку корупції” в Україні. Так, зазначено, що мінімальний умовний рівень моделі ринку побутової корупції наближається до 3 млрд грн, рівень моделі ринку бізнесової корупції – до 12 млрд грн. Стосовно рівня державної корупції ми можемо судити з рівня добробуту деяких державних чиновників, які іноді багатші за найбагатших бізнесменів.

Отже, якщо підсумувати, то обсяги побутової корупції обмежуються десятками мільярдів гривень, обсяги бізнесової корупції – сотнями мільярдів гривень, а обсяги державної корупції нікому не відомі, але інтуїтивно зрозуміло, що саме цей сегмент ринку корупції є найбільшим і може сягати декількох сотень мільярдів гривень. Підсумовуючи своє дослідження, roman_mі робить висновок: обсяг ринку корупції в Україні наближується до рівня ще одного бюджету України. Позитивним є те, що українці насправді не такі бідні, як усім здається. Але як довго будемо ще нечесно багатими, і як довго будуть багатими нечесні? Можливо, краще жити чесно – не давати і не брати хабарі. А Ви як думаєте, в Україні це можливо? Для подолання цього ганебного явища roman_mі [3] пропонує здійснити:

– по-перше, радикальні реформи в усіх галузях, у яких спостерігається високий рівень корупції. Певні кроки у ВНЗ та ДАІ вже приносять результати, але ще не такі, які б хотілося, бо реформи, які там відбулись, не є системними. Потрібно розуміти, що поки будуть діяти закони та правила, які будуть дозволяти корупцію, її не уникнути;

– по-друге, побудову чіткої та прозорої системи перевірки відповідності доходів витратам;

– по-третє, зміну свідомості громадян.

Цього дуже важко досягнути революційним шляхом, тому потрібно сподіватись, що світогляд суспільства буде змінюватись швидкими темпами, і найближчим часом українці припинять давати й брати хабарі, бо зрозуміють, що це їм не вигідно.

Водночас Голова Всеукраїнської спеціальної колегії з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю Ю. Лавренюк [2] вважає, що за-

конодавча база в Україні достатньо сформована, щоб ефективно боротися з корупцією, і наголошує на тому, що вітчизняне антикорупційне законодавство повністю відповідає міжнародним нормам та стандартам. Ми маємо достатню кількість як правоохоронних, так і контролюючих органів. Постійно вдосконалюється нормативно-правова база із цього питання та дотичні до нього. Єдина, на його особисте переконання, проблема – це подвійні стандарти, які має значна частина громадян України у сфері соціальної моралі. Йдеться, отже, про істотні розбіжності між декларованими нормами й нормами моралі, які регулюють фактичну соціальну поведінку.

По-перше, далеко не всі розуміють, що відповідальність завжди несуть обидві сторони корупційного правопорушення; по-друге, у разі виникнення проблеми необхідно в обов'язковому порядку звертатися до правоохоронних органів, а не замовчувати проблему й намагатися вирішити її самотужки. На нашу думку, поставити крапку в побутовій корупції можна лише шляхом введення стовідсоткового електронного урядування. Це допомогло б суттєво скоротити тривалість процедури надання адміністративних послуг, а також звести до мінімуму контакти між громадянами та чиновництвом. Такі умови були б бажаними для істотної мінімізації побутових корупційних практик.

Більшість авторів сходиться на думці, що корупція становить безпосередню загрозу національній безпеці держави. Аналізуючи корупційні дії посадових осіб державних органів у всьому їх різноманітті, починаєш усвідомлювати всю небезпеку таких дій не лише у загальнонаціональному масштабі, а й на рівні пересічного громадянина, конституційні права якого не лише грубо порушують, а ще й відверто ними нехтують.

У нашій статті ми розглянемо, яким чином корупційні дії посадових осіб правоохоронних органів можуть порушувати одночасно декілька прав громадян гарантованих Конституцією України, а саме: право на працю, ст. 43 та право на захист (ст. 59) [4].

Так, відповідно до ст. 43 Конституції, кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. При цьому держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності. Стаття 59 Конституції гарантує право кожного громадянина на правову допомогу, для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура [4].

Перешкодами в реалізації цих прав є корупційні практики посадових осіб правоохоронних органів. Слід зазначити, що в Законі України “Про засади запобігання і протидії корупції” слово “хабар” не використовується, законодавець застосовує термін “неправомірна вигода”, який вживається в такому значенні: “неправомірна вигода – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав” [5].

Термін “корупція” вживають у такому значенні: “корупція – використання особою наданих їй службових повноважень та пов’язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов’язаних із цим можливостей” [5].

Найпоширенішими є корупційні практики в правоохоронних органах, які здійснюють досудове розслідування в кримінальних провадженнях. При цьому в типологічному аспекті можна виділити два найпоширеніших різновиди корупційних практик: *корупційні практики у вигляді прихованого саботажу* та *корупційні практики у вигляді активного завдання шкоди*.

У випадку, коли дії громадянина кваліфікуються як протиправні і його за це затримують або висувають підозру, то в нього виникає необхідність у захисті своїх прав, для чого в Україні діє адвокатура. У цей момент посадові особи правоохоронних органів можуть вчиняти протиправні дії, які полягають у відмові права на захист, тобто, не допускають адвоката до затриманого чи підозрюваного. Вчиняючи такі дії, посадові особи правоохоронних органів одночасно порушують право затриманого громадянина на захист і водночас порушують професійні права адвоката перешкоджаючи йому реалізовувати право на працю.

Порушуючи право адвоката на працю, яке полягає в перешкодженні виконанню його професійних обов’язків, корупціонери порушують не лише право на професію конкретного адвоката гарантоване Конституцією, а й завдають прямої шкоди державному бюджету, що, у свою чергу, породжує ланцюгову реакцію подальших порушень прав громадян.

Виконуючи свої посадові обов’язки, працівники правоохоронних органів, вчиняючи корупційні дії, виходять за межі своїх повноважень, тобто посадовець може припинити виконувати свої безпосередні посадові обов’язки, водночас винагороду за виконання своїх безпосередніх посадових обов’язків, яких він вже не виконує, отримувати у вигляді заробітної плати, різноманітних преміальних, доплат за звання, за стаж, за складність роботи. Зазначені кошти є коштами платників податків, проти яких він і вчиняє корупційне діяння.

Вище було охарактеризовано різновид прямого завдання збитків державному бюджету, пов’язаного з посадовою бездіяльністю посадової особи. До прямих способів завдання збитків можна додати непрямі, тобто ті, які безпосередньо впливають з корупційних дій посадових осіб і непрямозводять до збитків державному бюджету.

Як зазначалося вище, вони можуть полягати в порушенні права адвоката на працю, і він, маючи обов’язок надавати правову допомогу своєму клієнту, не лише не має можливості надати йому захист, передбачений законом. До того ж, адвокат не може виконати свої професійні обов’язки, за які він мав отримати грошову винагороду у вигляді гонорару, з якого, у

свою чергу, відраховуються податки до державного бюджету, і, як наслідок, бюджет недоотримує певну суму коштів.

За такою ж аналогією можна розрахувати збитки державного бюджету, пов'язані з протиправним затриманням працездатного громадянина, який у цей час не має можливості виконувати свої посадові обов'язки на підприємстві. У цьому разі є дві складові завдання збитків державному бюджету – це втрачений робочий час працівника, за який він міг створити певний продукт або надати послугу, що знайшли б свого кінцевого платоспроможного споживача. У цьому випадку є два об'єкти оподаткування: створений продукт, після продажу якого підприємство сплачує відповідні податки, і заробітна плата працівника, яка, у свою чергу, також оподатковується у встановленому чинним законодавством порядку.

На цьому прикладі ми бачимо лише невелику частину величезного айсберга під назвою “Корупція”, ця верхівка є видимою через тотальність корупції в суспільстві, вона торкається кожного громадянина безпосередньо, тому більшість громадян усвідомлює загрози, які приховує в собі корупція. Водночас основна маса постраждалих від корупційних дій посадових осіб і не здогадується про приховані загрози корупції, які полягають у тому, що вона, подібно до іржи, роз'їдає суспільство зсередини, гальмує його розвиток, не даючи розвиватися соціальним інституціям, стоїть на перешкоді інвестиційним процесам, наслідком чого стає стагнація економіки через брак інноваціонування суспільства та ведення бізнесу. Усі зазначені фактори створюють напруження в суспільстві, яке після досягнення певного порогу може призвести до посилення протестної політичної поведінки (масові безпорядки, акції протесту тощо), які в подальшому можуть негативно впливати на рівень економічного розвитку суспільства.

Недаремно корупцію називають однією з найбільших загроз національній безпеці, навіть незначне толерування корупційної поведінки в діяльності державного апарату призводить до далекосяжних наслідків, система управління державою поступово переходить у режим самознищення. У результаті виникає зачароване коло у вигляді спіралі: чим більше держава й суспільство потурають корупційній поведінці своїх посадовців, тим більшою стає соціальна напруженість, тим більше зростає тіньова економіка і розгвинчуються процеси соціальної тонізації загалом, що має наслідком зниження доходів бюджету і зменшення можливостей держави щодо підтримання добробуту населення на належному рівні.

Ще однією перешкодою на шляху в боротьбі з корупцією є соціальна мораль громадян України, яка домінує як наслідок тривалого перебування нашої держави під окупацією спочатку Росії, а потім її спадкоємця СРСР. Йдеться про архаїзми постколоніального менталітету, пов'язаного з рабським та приниженим становищем представників відповідної спільноти, яка змушена займати щодо агресора-метрополії становище прохача відповідних благ. Таке явище всебічної залежності від сваволі сильнішого породжує в свідомості людей прихований страх перед невивідними наслідками дій

суб'єкта, наділеного будь-якою владою Як відомо, у радянському суспільстві корупції не могло бути в принципі, оскільки в Радянському Союзі, згідно з Конституцією СРСР 1977 р. [6], було побудовано розвинений соціалізм, тому радянські люди, суто теоретично, не повинні були давати хабарі. Унаслідок цього з'явилася замаскована форма хабарництва у вигляді безпідставного обдаровування високодефіцитними товарами (алкогольними напоями, ювелірними виробами, продуктами кондитерської промисловості, одягом тощо). До лікаря, вчителя, міліціанта було прийнято приходити з коробкою цукерок, букетом квітів, пляшкою коньяку, іншим дефіцитним товаром, що ніби не вважалось хабарництвом. Таку поведінку більшість громадян сприймала як соціально-нормальну і не засуджувала, а навпаки, заохочувала. Таке ставлення до хабарництва в якійсь його частині і було перенесено у свідомості громадян у сучасні реалії.

Висновки. У правоохоронних органах, таким чином, є найпоширенішими два базові різновиди корупційних практик: корупційні практики, пов'язані з умисним саботажем щодо виконання посадовими особами їх службових обов'язків, та корупційні практики, пов'язані із вчиненням активних дій, спрямованих на завдання шкоди іншим суб'єктам з метою спонукання останніх до надання службовим особам тих чи інших вигод (благ).

При цьому як перший, так і другий різновид пов'язаний не стільки із формальним, скільки із звичаєвим правом, яке складається в кожному суспільстві стихійно під впливом соціальної моралі.

Як перший, так і другий різновид корупційних практик є дотичним до нерозвиненості відповідних механізмів інтерналізованого соціального контролю, який здебільшого насаджується в суспільстві через відповідні інституції освіти та виховання як засіб запобігання формуванню корупційних мотивів, які передують корупції як девіантній соціальній поведінці.

Шкідливі наслідки корупційних практик пов'язані не лише з безпосереднім об'єктом завдання шкоди, але з усіма соціальними інституціями. Корупція руйнує будь-яку інституційність та інституціалізованість через те, що вона припиняє дію формальних регуляторів соціальної поведінки й дає змогу діяти суб'єктивній сваволі, на ґрунті якої зростає цілий ряд супутніх соціальних девіацій.

Отже, є достатні підстави говорити про корупцію як різновид девіантної поведінки, яка спрямована на ігнорування моральних і правових норм за умови нерозвиненості внутрішніх моральних регуляторів особи та соціальних груп і переважання в соціальній системі зовнішнього контролю та репресії щодо девіантної поведінки.

Список використаної літератури

1. Ваші новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.vashmagazin.ua/news/nskryminal/khabarnytstvo-v-ukrayini-neobkhidnist-chy-styl-zhyttya>.
2. Всеукраїнська спеціальна колегія з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vsk.kiev.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=213:yurii-lavreniuk-v-ukraini-ie-usi-peredumovy-dliavvykorinennia-pobutovoi-koruptsii&Itemid=192&lang=ua//.

3. Народні блоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://narodna.prawda.com.ua/economics/4b4c2bcad8b9c//>.
4. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80//>.
5. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17//>.
6. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77//>.
7. Український журнал [Електронний ресурс] // Український журнал. – 2010. – № 4 – С. 20–21. – Режим доступу: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2010_04.pdf.
8. Азарова Л. А. Психология девиантного поведения : учеб.-метод. комплекс / Л. А. Азарова, В. А. Сятковский. – Минск : ГИУСТ БГУ, 2009. – 164 с.
9. Бондарчук О. І. Психология девиантной поведінки : курс лекцій / О. І. Бондарчук. – Київ : МАУП, 2006. – 88 с.
10. Гишинский Я. И. Социология девиантного (отклоняющегося) поведения / Я. И. Гишинский, В. С. Афанасьев. – Санкт-Петербург, 1993. – 168 с.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2014.

Пархоменко С. Е. Социологическая концептуализация коррупционных практик в правоохранительных органах: к постановке проблемы

Статья посвящена проблеме соотношения формально-правовых и социально-нравственных составляющих в реализации коррупционных практик как инструментов социальных взаимодействий в украинском обществе.

Ключевые слова: коррупция, коррупционные практики, право, социальная мораль, социология права, социология морали.

Parkhomenko S. Sociological Conceptualization of Corrupt Practices in Law Enforcement: Statement of the Problem

The article is devoted to the value of formal legal, social and moral components in the implementation of corrupt practices as tools of social interactions in Ukrainian society. The analysis of corrupt practices examined their causes in society such reasons include: social inequality and a high degree of divergence of opportunities to meet the needs of different social groups. Analyzed the most common corrupt practices in law enforcement engaged in pre-trial investigation in criminal proceedings. In typological aspect there are two most common types of corrupt practices, corrupt practices in the form of covert sabotage and corruption practices in the form of active injury. The author reveals the causal link between corrupt practices and a loss for the state budget, a violation of constitutional rights to protection and labor and direct losses for ordinary citizens from corruption, forced to be members of these corrupt practices through total corruption of public apparatus. Accented on threats who are corrupt practices to national security because the degree of corruption in government has reached such a level that can be called total. It is proposed to combat corruption launch anti-corruption reform through: a) full police reform, b) construction of a clear and transparent system for verification of compliance costs income, c) public awareness to change the minds of citizens and their relationship to corrupt practices. Also, social morality considered citizens of Ukraine, which is archaic postcolonial mentality based on a hidden fear of unfavorable consequences of actions entity possessing any power and is one of the obstacles to the fight against corruption.

Key words: corruption, corrupt practices, law, social ethics, sociology of law, sociology of morality.